

Lev den forandring som du ønsker i verden

Kronik af Ross Jackson, trykt i Information d. 7. juni 2013

Vores økonomiske system er designet af de store virksomheder til gavn for dem selv, men til skade for miljøet og ligheden. Hvorfor tager vi ikke systemet op til revision? Hvorfor er der ikke et land, der går foran og viser, at en anden vej er mulig, spørger forfatteren til 'Occupy World Street; vejen til en værdig fremtid'

Vores velvære er ikke spor bedre nu end for 30 år siden, selv om vi i dag globalt bruger og forbruger 50 procent mere hvert år, end naturen kan reproducere.

Normalt, når en politisk lovgivning viser sig at få uventede negative virkninger i forhold til forventningerne, bliver lovgivningen ændret. Vi så det eksempelvis i forbindelse med Poul Nyrups kovending med efterlønnen i 1998; vi så det igen med Lars Løkkes dramatiske skift i holdning vedrørende afskaffelsen af efterlønnen i 2011; og vi ser det igen her i 2013 i forbindelse med en ændring af dagpengereformen.

Alt sammen logiske og rationelle kovendinger. Hvordan kan det så være, at den største politiske fejltagelse i de seneste 30 år får lov til at køre videre uantastet?

Neoliberal økonomi blev lanceret i 1980'erne under Ronald Reagan og Margaret Thatcher med visionær retorik om, at alle verdens borgere vil drage fordel af et nyt økonomisk system baseret på de store internationale virksomheders vildeste ønsker: deregulering, privatisering, frie kapitalbevægelser og 'frie' markeder uden toldbarrierer. Resultaterne har uomtvisteligt været en ren katastrofe, både miljømæssigt, økonomisk og socialt, ikke mindst for mange udviklingslande, som er blevet fastlåst som leverandører af billige råvarer til industrilandene uden mulighed for reel udvikling. Dog har systemet været en stor succes for dets bagmænd, aktionærene i verdens største virksomheder, specielt i finanssektoren.

Tættere på 'game over'

At miljøet er blevet alvorligt degraderet, er veldokumenteret i mange studier. Det bør ikke overraske nogen, idet Verdenshandelsorganisationens (WTO) regler direkte straffer virksomheder, der producerer miljøvenlige, men mere kostbare produkter, fordi WTO ikke tillader fortoldning af importerede varer produceret med en lavere miljøstandard.

Den seneste miljøindikator er en stigning til 400 ppm CO₂ i atmosfæren, idet vi snart risikerer at forpasse et tipping point, der kan betyde game over for klimaet, som klimaeksperten James Hansen formulerer det. På det økonomiske område har studier i USA, Storbritannien, Sverige, Holland og Østrig dokumenteret, at i disse lande har de negative virkninger af økonomisk vækst oversteget de positive i de seneste 30 år. Det gælder sikkert også for Danmark. Det vil sige, at vores velvære ikke er spor bedre nu end for 30 år siden, selv om vi i dag globalt bruger 50 procent mere hvert år, end naturen kan reproducere. Til sammenligning brugte vi 50 procent mindre end naturens biokapacitet for blot 60 år siden!

Pengenes magt

Socialt har neoliberal økonomi betydet enorme stigninger i ulighed, både mellem rige og fattige lande og inden for landene, inklusive Danmark. Et britisk studie viser, at de stigende sundhedsproblemer overalt i verden er direkte forbundet med stigende ulighed. Så hvorfor sker der ikke noget? Hvorfor kan vore politikere ikke tage det økonomiske system op til revision, som de har gjort med anden forfejlet lovgivning? Økonomi er trods alt et menneskeskabt system, ikke et naturfænomen, der kommer udefra.

Jeg tror, at svaret ligger i, hvordan de store økonomiske problemer bliver løst i praksis. Politikere, både her i Danmark og i udlandet, har for vane at lægge afgørende vægt på de største hjemlige virksomheders syn på sagen, firmaer som A.P. Møller – Maersk, Danfoss, Vestas, Grundfos, Danske Bank, Danish Crown m.m. — typiske firmaer med en stor afhængighed af eksportmarkeder. Da WTO – den vigtigste hjørnesteen i neoliberal økonomi – blev etableret i 1994, var det netop de største amerikanske virksomheder og deres lobbyister, der bogstaveligt talt førte pennen. Tidligere præsidentkandidat Ralph Nader fortæller, at under forhandlingerne bearbejdede over 800 virksomhedsledere og lobbyister politikerne i Kongressen, mens kun fem miljøeksperter og få fagforeningsrepræsentanter var til stede. Ingen repræsentanter for forbrugerrettigheder eller sundhed var med.

Problemet med denne fremgangsmåde er, at politikerne ikke får et balanceret syn på sagen. Vist er de store virksomheder vigtige for økonomien, men deres snævrere interesser er alligevel ikke sammenfaldende med samfundets bredere interesser.

Markedets tveæggede sværd

De har eksempelvis intet miljømæssigt eller socialt ansvar. Enhver stor virksomhed vil til enhver tid fortælle politikerne, at det er en stor fordel for dem (og underforstået for Danmark), hvis udenlandske markeder åbnes. Det, de ikke siger, er, at åbne markeder kan være ret katastrofalt for de mindre danske firmaer, der skal konkurrere med importerede varer fra udenlandske mastodonter, for velfærdsstaten, der kommer under pres, for beskæftigelsen, for miljøet og for social lighed.

Åbne markeder er et tveægget sværd, som reelt er mest til fordel for de udenlandske multinationale. Hvordan skulle de tusindvis af mindre danske virksomheder konkurrere med firmaer, der er større end Danmark, som producerer varer i asiatiske sweatshops under slavelignende forhold—som, for eksempel, i

bygningen, der for nylig kollapsede i Bangladesh med over 1.100 døde. Hvad kan man stille op med udenlandske firmaer, der bruger transfer pricing og oppustet gæld til at minimere skat i de lande, hvor de sælger varer, som etablerer deres hovedkontor i skattely, og som forlanger og får store subsidier og skattefordele, lige meget hvor de etablerer sig?

Lad os optimistisk antage, at de førende danske politikere var enige i denne fremstilling. Hvad vil de så svare? Formodentlig det samme som med tobinskatten på finansielle transaktioner, nemlig at det kun kan fungere, hvis alle lande er med, og derfor vil vi ikke gøre noget.

Det er den samme logik, der forhindrer, at der sker noget effektivt med klimaet.

Vi kan ikke ændre tingenes tilstand alene. Derfor gør vi ingenting. Logikken er forståelig nok. Det er meget vanskeligt at træffe politiske beslutninger, der er nødvendige på lang sigt, men kostbare på kort sigt, specielt hvis folket ikke står bag. På det filosofiske plan kan man fundere over, om ikke denne logik er menneskehedens akilleshæl, der med tiden vil føre til vor udryddelse sammen med de mange andre arter, som vi udrydder i øjeblikket med rasende fart. Det går nemlig hurtigere denne gang end den sidste masseudryddelse for 65 millioner år siden.

Følg Gandhis råd

Er der et alternativ til denne logik? Ja, der er, men den kræver statsmandsskab, mod og vision. Alternativet er, at nogle lande, måske bare ét enkelt land, står frem, som drengen i Kejserens nye klæder, og siger til verden: Fra nu af vil vi gøre tingene anderledes, uanset de kortsigtede omkostninger. Vi vil forkaste neoliberal økonomi som et forfejlet eksperiment; vi vil adoptere reel bæredygtighed som vores allerførste prioritet, foran økonomisk vækst, foran konkurrencedygtighed, foran beskæftigelse, foran alt andet; vi vil tage kontrollen tilbage over vores egen økonomi og politik fra udenlandske interesser. Vi vil give vores folk en ædel vision og stå solidarisk sammen uanset konsekvenserne, og vi vil invitere andre til at være med i en ny mellemstatslig organisation med samme prioriteter, fordi det er den eneste holdbare vej frem mod en værdig fremtid for menneskeheden.

I min bog, *Occupy World Street, vejen til en værdig fremtid* er det netop denne strategi, som jeg foreslår efter en grundig analyse af verdens tilstand. Personligt, kan jeg ikke se andre veje til at bryde dødvandet. Nogen er nødt til at vise sand ledelse i denne krisetid og gå foran. Nogen er nødt til at følge Mahatma Gandhis råd til den, der vil forandre verden: Lev den forandring, som du ønsker i verden.

Ross Jackson er økonom og forfatter til 'Occupy World Street; vejen til en værdig fremtid', der udkom på forlaget Hovedland i maj 2013

Læs mere på: www.occupyworldstreet.org